

*Străzi vechi
din Bucureștiul
de azi*

ALEXANDRU OFRIM

*Străzi vechi
din Bucureștiul
de azi*

Ediția a IV-a revizuită

Cuvântul de întâmpinare
IOANA PÂRVULESCU

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Acesta este Bucureștiul pașilor noștri. Pe aici, pe una din aceste străzi, locuiți și dumneavoastră sau rudele și prietenii dumneavoastră, sau o persoană care v-a dat bătăi de inimă sau de cap, pe-aici v-ați rătăcit, într-o zi, căutând cu îngrijorare numele străzii, pe plăcuța prinsă acolo sus, pe casa din colț.

Străzile durează mai mult decât oamenii care le străbat. Străzile au o memorie mai bună decât noi. Sunt depozite de amintiri. Se schimbă la fel ca noi, îmbătrânesc, dar, mai norocoase decât oamenii care le locuiesc pentru un timp, pot să-ntinerească la loc. Iar numele lor spun povești. Acesta este Bucureștiul poveștilor noastre.

Călăuza ne conduce cu pași mari, ordonați alfabetic. Drumul pornește de la strada Academiei, cu povestea „școlii academicești” de la Sfântul Sava și ajunge până la strada Zarafi (zarafii țineau un fel de „exchange house” de pe vremuri, cu comision), care leagă Lipscanii de Gabroveni. Ba trece chiar mai departe, până la strada Zece Mese, de lângă Obor, cu cafeneaua ei, ale cărei mese erau scoase vara pe trotuar, cu stația de tramvai pe care o pomenește și Caragiale. E un drum colorat cu sceneliterare, cu fotografii vechi și noi, cu reclame și afișe. Un drum căruia fiecare-i poate adăuga propriile istorii.

Străzile sunt făcute din case, oameni și amintiri. Și din pași. Acesta este Bucureștiul pașilor noștri: îl puteți străbate în câteva ore. Fără, măcar, să vă murdăriți pantofii de praf.

Ioana Pârvulescu

S

trăzile spun povești

Trecem pe străzi fără să ne punem întrebări legate de numele lor. Pentru bucureșteanul grăbit, numele străzilor sunt doar indicatoare necesare orientării, nume anodine, parte a rutinei cotidiene. Uităm că numele acestora pot ascunde o întreagă istorie, înțelesuri pierdute pentru generațiile mai noi.

Am încercat o recuperare a memoriei urbane bucureștene, prin aducerea la suprafață a vechilor semnificații conținute de numele unor străzi vechi din București. Nu este ușor de reconstituit istoria străzilor bucureștene. Rețeaua urbană arată ca un adevărat palimpsest: straturi peste straturi de sedimentări istorice și culturale, așezate în cursul etapelor de dezvoltare a orașului. Numeroase schimbări și distrugereri au afectat profilul edilitar de-a lungul timpului. Bucureștii au avut o istorie zbuciumată: invazii, incendii devastatoare – cum ar fi cel din 1847 –, cutremure și, nu în ultimul rând, demolările masive din anii regimului totalitar. Toate acestea au transformat ireversibil fața orașului, au dus la dispariția unor străzi și a unor cartiere întregi, unele situate chiar în vechea lui vatră. Locuitorii orașului au fost nevoiți să își schimbe des reperele identitare, să repornească mereu de la capăt, să reinvestească locurile cu noi și noi semnificații.

Bulversările istorice, schimbările de regim politic au lăsat întotdeauna urme în denumirea străzilor. Deseori, presiunile politice și ideologice au impus nume noi, fără nici o legătură cu specificul locului. Edilii bucureșteni nu au ezitat să schimbe destul de des numele străzilor. De exemplu, strada unde se află ruinele Curții Vechi a avut cinci nume în decurs de un secol: *Ișlicarilor*, *Franceză*, *Carol II*, *30 Decembrie*, *Iuliu Maniu*.

În acest ghid istoric se regăsesc în primul rând acele străzi care păstrează în numele lor vechi realități bucureștene, denumirile trimițând la vremuri de mult uitate. Dacă înlăturăm praful depus pe tăblițele indicatoare, vom descoperi, poate cu uimire, mărturii despre întâmplări petrecute odinioară, indicii despre vechii locuitori, despre meserii dispărute, vom găsi amintiri ale unor vechi clădiri și monumente care astăzi nu mai există. Vom vedea că nu se poate vorbi de un singur București, încheșat, unitar și coerent.

Vechile nume de străzi nu au fost date la întâmplare, nu sunt rodul fanteziei funcționarilor de la Primărie (deși orașul nu duce lipsă de nume oarecum caraghioase, precum străzile *Tigrului*, *Ghețarului*, *Trapezului* sau *Simbolului!*). Am

avut în vedere acele nume de străzi care s-au înscris în durata lungă a istoriei și care provin dintr-un fond vechi, unele existând încă de la începuturile orașului. Există străzi al căror nume reflectă felul în care arătau aceste locuri în momentul când au intrat în uz denumirile, viziunea pe care o aveau oamenii de atunci asupra spațiului lor cotidian.

Nu numai conservarea patrimoniului arhitectural este importantă, ci și a patrimoniului toponimic. Vechile nume de străzi sunt, în felul lor, martore fidele ale istoriei orașului. În intenția de a configura aceste fragmente ale identităților urbane, am luat în considerare doar numele de străzi care au motivație locală. Astfel, există denumiri care fac referiri la cadrul natural, la particularitățile geografice (forme de relief, repere hidrografice) sau menționează ocupații tradiționale: *Batiștei, Dealul Mitropoliei, Între Gârle, Livada cu Duzi, Șoseaua Viilor, Puțul cu Roată, Puțul cu Plopi, Morilor, Povernei, Stupinei*. Amintirea unor sate înglobate orașului se păstrează în numele de astăzi al unor străzi sau cartiere bucureștene: *Băneasa, Colentina, Cotroceni, Fundeni, Herăstrău, Giulești, Grozăvești, Militari, Tei, Văcărești*.

Regăsim în partea veche a orașului denumirile unor meserii astăzi dispărute, ale breslelor de meșteșugari și negustori: *Băcani, Cavafi, Căldărari, Chiristigiilor, Covaci, Făinari, Gabroveni, Lipscani, Mămulari, Negustori, Olari, Orzari, Pleptănari, Șelari, Șepcari, Tabaci, Zarafi*. Locurile pe unde intrau diverse mărfuri în oraș au dat nume precum *Drumul Sării și Drumul Găzarului*. Alte străzi poartă nume-

le foștilor proprietari ai locului sau ale ctitorilor de biserici – nume de persoane care au rămas în memoria colectivă bucureșteană: *Colțea, Delea Veche, Dobroteasa, Dudești, Filaret, Grammont, Grant, Heliade între Vii, Mântuleasa, Pitar Moș, Pipera, Polizu, Popa Nan, Silvestru, Vergului, Witting*. Dregătorii și stări sociale medievale se regăsesc în alte denumiri: *Armașului, Banului, Cișmigiu, Poterași, Spătarului*. Există numeroase străzi ale căror nume fac referință la vechi edificii, biserici, mănăstiri, instituții: *Academiei, Antim, Bărăției, Eforiei, Episcopiei, Foișorului, Mecet, Monetăriei, Pantelimon, Regiei, Ziduri între Vii*. Originea, etnia sau religia locuitorilor sunt și ele surprinse: *Armenească, Italiană, Luterană, Brașoveni, Olteni*. Locurile unde petreceau altădată bucureștenii sunt evocate de nume precum: *Armindenului, Călușei, Grădina cu Cai*. Firmele unor localuri astăzi dispărute s-au perpetuat în numele străzii *Zece Mese* sau al *Pieței Chibrit*.

În cadrul texturii vechilor străzi bucureștene nu puteam trece cu vederea marile artere de circulație ale orașului. Unele dintre aceste lungi străzi radiale și-au păstrat, timp de secole, traseele inițiale: *Podul Mogoșoaii–Calea Victoriei; Podul Târgului de Afară–Calea Moșilor; Calea Târgoviștei–Calea Griviței; Podul de Pământ–Calea Plevnei; Podul Calicilor–Calea Rahovei; Calea Șerban Vodă; Calea Dudești; Calea Văcărești*.

Străzile au fost rareori trasate conform unor planuri urbanistice. Vechiul București nu reușește să aibă un aer sever, rigid, pompos, de instituție, de capitală autoritară,

